

Sygn. akt I ACa 943/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Nowicka de Poraj
Sędziowie:	SSA Sławomir Jamróg SSA Robert Jurga (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Katarzyna Rogowska

po rozpoznaniu w dniu 10 listopada 2015 r. w Krakowie na rozprawie
sprawy z powództwa Spółdzielni (...) w K. i (...) + spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
przeciwko Szpital (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P.
o zapłatę
na skutek apelacji powodów
od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie
z dnia 31 marca 2015 r. sygn. akt IX GC 130/14

1. oddala apelację;

2. zasądza od powodów solidarnie na rzecz strony pozwanej kwotę 3 726 zł (trzy tysiące siedemset dwadzieścia sześć złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Robert Jurga SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Sławomir Jamróg

I ACa 943/15

UZASADNIENIE

Powodowie : Spółdzielnia (...) w K. oraz (...) + spółka z o.o. w K. domagali się zasądzenia od strony pozwanej Szpitala (...) spółki z o.o. w P. kwoty 84.462,52 zł, na którą składa się kwota 78.377,04 zł tytułem reszty wynagrodzenia za świadczone wspólnie usługi dla strony pozwanej w okresie od stycznia 2013 r. do września 2013 r. oraz kwota 6.085,48 zł tytułem skapitalizowanych odsetek za opóźnienie w zapłacie wymienionych należności.

Zdaniem powodów, którzy od stycznia 2013 r. nie są płatnikami podatku VAT strona pozwana zobowiązana była zapłacić im oprócz wymagalnej kwoty 37.863,42 zł także 23 % z tej sumy jako równowartość tego podatku. Uchylenie się przez stronę pozwaną od tych świadczeń stało się przyczyną wystąpienia na drogę postępowania sądowego.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa zarzucając, że zapłata miesięcznego wynagrodzenia w wysokości 46.572 zł była warunkowana wystawieniem przez dłużnika faktury VAT.

Wyrokiem z dnia 31 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo (pkt. I) i zasądził solidarnie od powodów na rzecz strony pozwanej koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.617 zł.

Za okoliczności bezsporne zostało uznane to, że powodowie w okresie od stycznia 2013 r. do września 2013 r. wywiązali się ze zobowiązań polegających na świadczeniu usług sprzątania. W przedmiocie wysokości wzajemnego świadczenia pieniężnego strony wiążą postanowienia sformułowane w § 2 dokumentu z dnia 19 grudnia 2010 r. nazwanym umową usługi nr. (...).

Z brzmienia postanowień umowy wynika, że strony uzgodniły wynagrodzenie tylko w takiej sytuacji, gdy wykonawcy jako płatnicy wystawią fakturę VAT. Przedsiębiorstwa nie uzgodniły wysokości wynagrodzenia na wypadek jaki zaistniał, polegający na uzyskaniu przez usługodawców zwolnienia z VAT. W ocenie Sądu Okręgowego w opisaney sytuacji, na podstawie art. 735 § 2 Kc powodom należy się wynagrodzenie odpowiadające wykonanej pracy. Ustalenie wysokości należnej zapłaty wymaga jednak wiadomości specjalnych. Wobec niezgłoszenia dowodu z opinii biegłego konsekwencje nieustalenia ekwiwalentnego świadczenia pieniężnego ponoszą powodowie, zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 6 Kc.

Apelację od powyższego wyrok złożyli powodowie, którzy zaskarżyli go w całości zarzucając:

I/. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. :

1. art. 735 § 2 Kc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że w przypadku korzystania przez powodów z podmiotowego zwolnienia z podatku VAT należne jest wynagrodzenie w wysokości odpowiadającej wykonanej pracy, w sytuacji gdy przepis ten ma zastosowanie tylko wtedy, gdy brak jest obowiązującej taryfy i nie umówiono się o wysokość wynagrodzenia, podczas gdy strony niniejszego postępowania określiły w treści umowy wysokość wynagrodzenia należnego powodom w kwocie brutto, wiążącej strony bez względu na korzystanie przez powodów ze zwolnienia z podatku VAT w trakcie obowiązywania umowy ;

2. art. 65 § 1 Kc poprzez dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli złożonych przez strony w § 2 umowy nr (...) z dnia 19 grudnia 2012 r. w przedmiocie wykonywania usług kompleksowego sprzątania, z pominięciem okoliczności, w których zostały złożone, polegające na nieuprawnionym uznaniu, że ustalona przez strony wysokość wynagrodzenia dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy powodowie są płatnikami podatku VAT, pomimo że z okoliczności w których zostały złożone oświadczenia woli stron wynika, iż strony określiły wysokość należnego powodom wynagrodzenia w kwocie brutto i to wynagrodzenie przysługuje powodom bez względu na fakt czy korzystają oni z podmiotowego zwolnienia z podatku VAT, gdyż pozwany wybrał jako ofertę najkorzystniejszą ofertę powodów wyrażoną w kwocie brutto ;

3. art. 65 § 2 Kc poprzez dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli złożonych przez strony w § 2 umowy nr. (...) z dnia 19 grudnia 2012 r. bez uwzględnienia zgodnego zamiaru stron i celu umowy, w szczególności wbrew :

a) dyrektywy interpretacyjnej nakazującej interpretować sformułowania budzące wątpliwości na niekorzyść osoby redagującej oświadczenie woli lub na niekorzyść osoby dla której inna osoba zredagowała treść oświadczenia woli w sytuacji gdy kontrahent nie miał wpływu na jego treść ;

b) treści formularza ofertowego złożonego przez powodów w postępowaniu przetargowym, stanowiącego integralną część umowy, w którym została określona kwota brutto ;

c) protokołu z dnia 12 grudnia 2012 r., w którym komisja przetargowa powołana przez pozwanego wskazała, że strony będą rozliczać się w kwotach brutto ;

d) zeznaniom strony powodowej złożonym na rozprawie w dniu 24 marca 2015 r. ;

4. art. 354 § 1 i art. 358¹ Kc poprzez ich niezastosowanie wobec chybionego uznania, że § 2 umowy nr. (...) z dnia 19 grudnia 2012 r., nie określa wysokości wynagrodzenia należnego powodom w przypadku korzystania przez nich z podmiotowego zwolnienia z podatku VAT, podczas gdy pozwany jest obowiązany na podstawie umowy wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią, tj. spełnić świadczenie pieniężne przez zapłatę sumy nominalnej, czyli ceny brutto uwzględniającej kwotę podatku VAT obliczonej według stawki obowiązującej w chwili wyboru oferty powodów ;

5. art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych w związku z art. 3 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 5 lipca 2001 r. o cenach poprzez ich niezastosowanie wobec chybionego uznania, że ustalona przez strony wysokość wynagrodzenia dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy powodowie są płatnikami podatku VAT, a nie w przypadku korzystania przez powodów z podmiotowego zwolnienia z podatku VAT, podczas gdy wiążącą ceną dla stron zawierających umowę w wyniku udzielenia zamówienia publicznego jest cena brutto, gdyż taka cena podlega ocenie w postępowaniu przetargowym ;

II/. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy tj. :

1. art. 233 § 1 Kpc poprzez dowolną a nie swobodną ocenę dowodów wobec zaniechania wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego przez pominięcie dowodu z zeznań stron postępowania, formularza ofertowego złożonego przez powodów i protokołu komisji przetargowej z dnia 12 grudnia 2012 r. oraz ocenę materiału dowodowego w sposób selektywny oraz sprzeczny z zasadą logicznego rozumowania, tj. § 2 umowy poprzez uznanie, że wysokość wynagrodzenia w kwocie brutto nie obejmuje sytuacji korzystania przez powodów z podmiotowego zwolnienia z podatku VAT i nieuwzględnienie, że :

a) pozwany przy wyborze oferty najkorzystniejszej kierował się wyłącznie cenami brutto zaoferowanymi przez wykonawców ubiegających się o udzielenie zamówienia publicznego,

b) tylko ceny brutto wskazane przez wykonawców ubiegających się o udzielenie zamówienia publicznego podlegały porównaniu przez pozwanego w postępowaniu przetargowym,

c) poprawieniu oferty w trybie art. 87 ust. 2 pkt. 3 Pzp podlegały wyłącznie ceny netto, jako niepowodujące istotnych zmian w treści oferty,

d) komisja przetargowa powołana przez pozwanego wskazała, że strony będą się rozliczały w kwotach brutto,

e) okoliczność korzystania przez powodów z ich własnego, podmiotowego uprawnienia nie ma żadnego wpływu na treść zobowiązania istniejącego pomiędzy stronami

- które to okoliczności bezsprzecznie świadczą o tym, że powodom należne jest wynagrodzenie w kwocie brutto, bez względu na fakt czy korzystają oni z podmiotowego zwolnienia z podatku VAT ;

2. art. 278 § 1 Kpc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że ustalenie wysokości należnego powodom wynagrodzenia z tytułu łączącej strony umowy, w sytuacji gdy powodowie korzystają z podmiotowego zwolnienia z podatku VAT, wymaga wiadomości specjalnych, powodujących konieczność przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego, podczas gdy strony w treści umowy wprost określiły wysokość wynagrodzenia należnego powodom w kwocie brutto, które to wynagrodzenie przysługuje powodom bez względu na fakt czy korzystają oni z podmiotowego zwolnienia z podatku VAT ;

3. art. 328 § 2 Kpc poprzez wskazanie w treści uzasadnienia wyroku wyjaśnienia podstawy prawnej w sposób lakoniczny, zdawkowy, zaniechanie wskazania oceny wiarygodności i mocy dowodowej dowodom z zeznań stron

postępowania, formularza ofertowego złożonego przez powodów w postępowaniu przetargowym oraz protokołu komisji przetargowej z dnia 12 grudnia 2012 r., nie odniesienie się przez Sąd I instancji w jakimkolwiek zakresie do twierdzeń stron przedstawionych w niniejszym postępowaniu, co w znacznym stopniu utrudnia stronom ustosunkowanie się do motywów orzeczenia oraz poddanie wyroku ocenie instancyjnej.

W oparciu o powyższe zarzuty powodowie, na podstawie art. 386 § 1 Kpc w zw. z art. 368 § 1 pkt. 5 Kpc wnieśli o :

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwoty 84.462,52 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty oraz w zakresie kosztów postępowania I instancyjnego poprzez zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,

2. zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kosztów postępowania II instancyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W złożonej odpowiedzi na apelację strona pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenia na jej rzecz od powodów kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje

Apelacja powodów co do zasady jest nieusprawiedliwiona i nie może prowadzić do wzruszenia zaskarżonego wyroku. Nie sposób jednak nie zgodzić się z całym szeregiem zarzutów zgłoszonych przez powodów w złożonej przez nich apelacji. Uzasadnienie Sądu I instancji co prawda trafnie wskazuje, że spór stron dotyczy interpretacji postanowienia umowy regulującej wysokość wynagrodzenia należnego powodom tym nie mniej w zakresie rozważań prawnych zawiera błędną ocenę tego zagadnienia, sprowadzając go do problemu ustalenia faktycznej jego wysokości w oparciu o opinię biegłego sądowego. Takie błędne poglądy Sądu Okręgowego, trafnie kwestionowane przez powodów jako naruszenie art. 735 § 2 Kc, art. 278 § 1 Kpc oraz art. 328 § 2 Kpc nie mogą się ostać. W szczególności należy wskazać, że strony ustaliły w umowie wysokość wynagrodzenia należnego powodom co wyklucza potrzebę ustalania jego wysokości w według zasadach określonych w art. 735 § 2 Kc, z wykorzystaniem wiadomości specjalnych. Ograniczenie rozważań Sądu I instancji tylko do tych zagadnień może być postrzegane w kategoriach naruszenia art. 328 § 2 Kpc. Pomimo jednak takich zastrzeżeń pod adresem poglądów prezentowanych przez Sąd Okręgowy trzeba dostrzec, że jego rozstrzygnięcie pomimo wadliwego uzasadnienia jest trafne i odpowiada prawu.

Stan faktyczny niniejszej sprawy, w ocenie Sądu Apelacyjnego jest w istocie bezsporny. Strony nie zgłaszały uwag co do treści dokumentów sporządzonych w ramach procedury przetargowej. Nie jest sporna ani treść łączącej je umowy w tym postanowienie regulujące wynagrodzenie powodów ani to, że w okresie za który powodowie domagają się uzupełnienia ich wynagrodzenia, zostały wykonane zlecone im prace, uzasadniające jego wypłatę. Spór między stronami dotyczy interpretacji § 2 łączącej je umowy a w szczególności jego ustępów 1 - 2. Przy ich interpretacji należy zwrócić uwagę, że w identyczny sposób normują one tak wartość przedmiotu umowy, która została uzgodniona na : „netto 681.541,46 zł + należny podatek od towarów i usług VAT” oraz „miesięczne wynagrodzenie w kwocie 37.863,42 zł + należny podatek od towarów i usług VAT”. Oba te postanowienia odsyłają do należnego podatku VAT jako elementu, który zwiększa wysokość tak wartości przedmiotu umowy jak i należnego powodom wynagrodzenia. W ocenie Sąd Apelacyjnego taki sposób regulacji tej problematyki wskazuje, że intencją stron było takie zabezpieczenie ich interesów aby w perspektywie czasu wyznaczonej przez długość obowiązywania łączącej je umowy, zarówno wartość przedmiotu umowy jak i wysokość wynagrodzenia podlegały elastycznym zmianom, wynikającym z wszelkich możliwych zmian jakie mogą dotyczyć podatku VAT, „należnego” od usług jakie są jej przedmiotem. Oczywistym wydaje się, że w pierwszej kolejności zmiany te to modyfikacja wysokości stawki podatku VAT, w obu kierunkach. W dalszej to zwolnienie z obowiązku płacenia tego podatku tak z uwagi na przedmiot czynności podlegających opodatkowaniu jak i podmioty, które usługi te zlecają lub wykonują. Z tą ostatnią sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie. W tym miejscu należy dostrzec, że w czasie przeprowadzania procedury przetargowej powodowie nie posiadali jeszcze zwolnienia z obowiązku płacenia podatku VAT. Treść dokumentacji przetargowej w tym ustalenia komisji przetargowej dotyczą oferty powodów uwzględniającej podatek VAT. Ta okoliczność nie ma jednak znaczenia

przy interpretacji spornego postanowienia umowy. Szereg zarzutów powodów dotyczących tej kwestii w tym opisane w pkt. I. 2, 3 b – c i d, 5, II a - d dotyczy zatem zagadnień, które są nieprzydatne przy interpretacji § 2 umowy. W prawidłowy sposób oddawał on wolę stron wyrażaną przez nie w ramach przetargu. W tych okolicznościach nie ma też znaczenia, że to strona pozwana opracowała treść umowy co jest przedmiotem bezzasadnych zarzutów apelacji opisanych w pkt. 1.3 a i d.

Jeżeli powodowie byliby zobowiązani do płacenia tego podatku umowa stron przewidywała obowiązek ustalenia tak wartości przedmiotu umowy jak i należnego miesięcznego wynagrodzenia w odpowiednio (do stawki podatku VAT) wyższej wysokości. W przypadku zmiany wysokości stawki podatku obie te wartości ulegałyby podwyższeniu lub obniżeniu. Wydaje się, że w tym zakresie sporu między stronami nie ma a oznacza to, że w sytuacji gdyby ustawodawca chciał stosować w odniesieniu do usług świadczonych przez powodów preferencyjne stawki tego podatku, wysokość należnego powodom miesięcznego wynagrodzenia mogłaby ulec istotnemu obniżeniu. Interpretacja § 2 umowy jaką lansują powodowie odwołująca się do konkretnej kwoty jaka została przez nich zawarta w ofercie przetargowej stawia pod znakiem zapytania racjonalność postępowania stron, które znając wysokość tej kwoty czy kwot nie wprowadziły ich do umowy, posługując się z niewiadomych przyczyn rozwiązaniem bardziej elastycznym. Prezentując taką wykładnię powodowie zdają się nie dostrzegać, że wypłata im wynagrodzenia zgodnie z ust. 5 § 2 umowy uzależniona jest od akceptacji przez stronę pozwaną przedłożonej przez nich faktury VAT. Stosując taką samą rygorystyczną wykładnię należałoby zakwestionować możliwość wypłaty im jakiegokolwiek wynagrodzenia gdyż faktury przez nich wystawiane nie są fakturami VAT a zatem wynagrodzenie im się nie należy. Sąd Apelacyjny odrzuca taką interpretację tych postanowień jako nieracjonalną i przyjmuje, że wypłata wynagrodzenia następuje na podstawie faktury wystawionej przez powodów a zaakceptowanej przez stronę pozwaną niezależnie od tego czy jest to faktura VAT. Dokonując wykładni postanowień umowy trzeba mieć także na uwadze, że obie strony są przedsiębiorcami, których zachowania powinny być oceniane z uwzględnieniem tego, że są uczestnikami profesjonalnego obrotu gospodarczego. W ocenie Sądu Apelacyjnego okoliczność ta powinna być brana pod uwagę także w odniesieniu do czynności, które kreują dany stosunek zobowiązaniowy a nie tylko przy analizie sposobu jego wykonywania. Taka a nie inna redakcja § 2 umowy nie jest zatem dziełem przypadku czy braku wiedzy o możliwych jego konsekwencjach lecz wyrazem woli profesjonalistów, którzy ustalili wzajemne relacje w dłuższych perspektywach czasowych.

Reasumując dotychczasowe rozważania zdaniem Sądu Apelacyjnego treść § 2 umowy jest jasna i nie wymaga dalej idące wykładni. Znaczenie tego zapisu umowy nie było przez strony kwestionowane do momentu, kiedy na skutek podjętych przez siebie działań, powodowie zostali zwolnieni w obowiązku płacenia podatku VAT. Od tej chwili prezentują stanowisko nie mające umocowania w jej treści jakoby postanowienie to należy interpretować w taki sposób, że im zawsze przysługuje prawo do żądania miesięcznego wynagrodzenia w kwocie brutto uwzględniającej podatek VAT, którego płatnikami nie są, co trzeba podkreślić wyłącznie na skutek swoich działań. Wbrew zarzutom powodów opisanych w pkt. II.1 e przysługujące im zwolnienie podatkowe, przy takiej redakcji treści umowy, ma znaczenie dla ustalania wysokości należnego im wynagrodzenia bowiem nakazuje uwzględniać nie tylko to czy doszło do zmiany wysokości podatku VAT ale również to czy z uwagi na przedmiot czynności objętych umową lub osoby je wykonujące, podatek VAT powinien być w ogóle naliczany. W sytuacji gdy nie ma do tego podstaw, żądanie zapłaty wynagrodzenia z uwzględnieniem podatku prowadzi do sytuacji gdzie powodowie domagają się części wynagrodzenia, które nie jest im należne. Trafnie wskazuje na to strona pozwana odwołująca się do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 sierpnia 2000 r. III SA 2229/99 (OSA 2001, Nr. 4, poz. 175), który uznał, że bezzasadne uwzględnienie kwoty podatku w cenie prowadzi do sytuacji w której osoba płacąca taką wadliwą cenę nabywa cywilnoprawne roszczenie o zwrot jej części, która to część w danym przypadku stanowi nienależne świadczenie. Podzielając powyższy pogląd Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że nie może być postrzegane jako naruszenie postanowień umowy postępowanie strony pozwanej, która nie odmawia zapłaty za wykonane usługi a jedynie obniża wysokość wypłacanego wynagrodzenia o nienależny powodom podatek VAT. To żądanie w takich okolicznościach zapłaty wynagrodzenia obejmującego nienależny podatek stanowi jej naruszenie. Pozbawiony podstaw jest zatem zarzut apelacyjny powodów opisany w pkt. I. 4. Umowa stron w zakresie wypłaty powodom należnego wynagrodzenia została wykonana przez stronę pozwaną nie tylko zgodnie z jej literalną treścią ale także w sposób uwzględniający zmianę warunków w na jakich swoją działalność gospodarczą powodowie prowadzili.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny w pkt. 1 wyroku oddalił apelację powodów na podstawie art. 385 Kpc. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w pkt. 2 wyroku na podstawie art. 98 Kpc w myśl zasady odpowiedzialności za wynik postępowania. Na koszty, którymi obciążono powodów składa się wynagrodzenie pełnomocnika strony pozwanej ustalone w wysokości stawki minimalnej określonej według § 12 ust. 1 pkt. 2 w zw. z § 6 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. t.j. z 2013 r., poz. 490 z późn. zm.) oraz poniesione przez niego koszty na dojazd na rozprawę apelacyjną w wysokości 1.026 zł.

SSA Sławomir Jamróg SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Robert Jurga